



A farkasok ellen védő szöges nyakörvet viselő kutya. Festmény részlete, 1860

vagy keveset ugató kutyára használják, persze csak akkor, ha éppen nem legeltetnek tilosban.

### A kutya és a veszettség

Herman Ottó figyelt fel rá, hogy a nagy testű komondorok, kuvaszok közül sokat folyóról vagy *valamilyen vízforlyásról neveztek el*. Széles körben ismert volt a 18–19. században ez a gyakorlat, Szirmay Antal magyarázata szerint: „A magyarok úgy vélik, hogy az olyan kutyának nem kell megvesznie, amely valamelyik közeli folyóvíz nevét viseli.”

A babonaságnak tartott névadási szokás a 20. század közepéig élt, s a kutyákra nézve legveszélyesebbnek tartott betegség, a veszettség ellen óvta a jószágot és környezetét.

A kutya és a pásztorolt állatok nehezen orvosolható betegsége a veszettség. A középkor óta számos praktika, babonás eljárás terjedt el, sőt „veszettervos”-nak nevezett emberek is igyekeztek a „dühös” állatot – nemcsak kutyát, hanem szarvasmarhát, embert is meggyógyítani. 1570-ben özvegy Batthyány Ferencné ajánlja, hogy a veszett kutya által megmart embernek három-három kőrisbogarat kell megennie. 1598-ból Radvánszky Béla közöl egy éghíború és veszettség ellen való ráolvasást: „Zarab Zarabia, Zarabista Ravabuntur ez Igeket kenyra (= kenyér) avagy Perczre Iryad es az dehös allatnak adh megh enni es megh jogyol.”

1792-ből a kunszentmártoni Perenyész Menyhért módszerét Magyary-Kossa Gyulától tudjuk: Különbféle szárított füveket porrá törve és megszitál-

va kellett összekeverni az úrnappal lerázott, megölt, megszártított, porrá tört kőrisbogárral és isten tehénkéjével (nünüke), majd beadni pálinkával a megmart embernek. Úgy is gyógyították a veszettséget, hogy hirtelen vízbe dobták a veszett kutya által megmart személyt. A Tiszazugban az agyonütött veszett állatra szalmát terítettek, és elégették. A szétkapart pernyén hajtották át a jószágot, hogy ne kapja el a betegséget.

### BERECZKI IBOLYA

Ajánlott irodalom

Bereczki Ibolya, T.: Pásztorokutya-tartás a Tiszazugban. In: *Emlékkönyv a Túrkevei Múzeum fennállásának 30. évfordulójára*. Túrkeve, 1981. 163–182.; Herman Ottó: *A magyar pásztorok nyelvincse*. Bp., 1912.; Paládi-Kovács Attila: *A magyarországi állattartó kultúra korszakai*. Bp., 1993.; Radvánszky Béla: *Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században*. I. Bp., 1986.; Szabadfalvi József: *Kutya- és macskatartás*. In: *Magyar Néprajz. II. Gazdálkodás*. Főszerk. Paládi-Kovács Attila. Bp., 2001. 800–810. Tálasi István: *A Kiskunság népei állattartása*. Bp. 1936. Faksimile kiadása: Szolnok, 1974.

### Vesztség elleni védőoltás

A főleg kutyamarástól származó emberi veszttség elleni védőoltást Pasteur 1885-ben találta fel, Magyarországon Hógyes Endre fejlesztette tovább 1887-ben. 1929-ben hazánkban is engedélyezték a veszttség elleni oltóanyagok forgalomba hozatalát és az egészséges kutyák oltását. Külföldön ekkor már a kutyák megelőző veszttségi oltása széles körben elterjedt. Élen járt e téren Japán. Amerikában, Spanyol-, Olasz- és Németországban, Ausztriában és Csehországban 1931 elejére már több mint kétmillióra tették a beoltott kutyák számát.

Amikor dédapáink meghallották, hogy hatósági intézkedések keretében akarják a veszttség elleni oltást kötelezővé tenni, mint minden kényszerszabályozásnál, itt is sok ellenző akadt. Hiába próbáltak a hivatalok az angol példával érvelni, ahol a rendszabályok szigorú foganatosításával kiirtották a veszttséget. Sok ebtartó félt attól, hogy az oltás hatására kutyája megbetegszik, s őt, illetve családtagjait is megfertőzheti. Emiatt az állatorvosok széles körű felvilágosító munkába kezdtek: az emberi himlő, a sertéspestis, illetve a lépfene ellen bevált vakcinázási programok eredményeit ismertették.

A beoltott kutyák száma 1929-ben mindössze 5358 volt Magyarországon, s 1931-re ez a szám alig haladta meg a tízezeret. Az oltási tapasztalatok arról győzték meg az orvosokat, hogy a megelőzés céljából vakcinázott ebek környezetükre nem jelentettek veszélyt, s egytől egyig túléltek a beavatkozást. A védőoltást azonban, melyet évente kellett megismételni, csak a gazdák töredéke kérte. Ennek oka az lehetett, hogy az 1920-as évek végén, 1930-as évek elején vidéken nemigen



Vesztett kutya a londoni utcán. Angol karikatúra, 1826

áldoztak a kutyákra. Az oltást népszerűsíteni kívánó hatóságok ekkor a haszonállatokon, különösen a lovakon, sertésen, szarvasmarhákon és kecskéken végzett, úgynevezett posztinfekcionális oltások eredményeivel igyekeztek érvelni. Eszerint 2306 állatot oltottak be nem sokkal az után, hogy vesztett kutyák harapták meg őket, s mindössze 30 betegedett meg közülük. Ha nem kapták volna meg az oltást, 30-40%-uk elhullott volna. A haszonállatok ára miatt sok kisparaszti gazdaságban már ezért is felfigyeltek a kutyák oltásának új lehetőségére, s szervezeteiken keresztül hamarosan megfelelő mennyiségű és elfogadható árú vakcina biztosítását kérték a kormányzattól.

Forrás: [www.kutya.hu](http://www.kutya.hu) (Tóth Zsigmond)